

102402

v

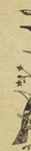
P. o. 17: LMS. 1895, 247-250.

20. leto 1895

102402

102409

F7C 1783 / 1957

ter
ob

po
od
rd
pr
in
je
ro
vr
bl
gl
zn
ra
pc
na
ga
di
ob
sl
M
ta

DR. GOJMIK KREK

FSC 1483/1951

Neizdana Vodnikova pesem.

Priobčil dr. K. Štrekelj.

[ovsl]

V rokopisu Vodnikovih pesmi, katerega je iz ostaline M. Kastelca kupila Slovenska Matica, nahajamo za listom 70. in pred listom 71., tako zaznamovanima z rdečo tinto, uvezan poseben, samó na sprednji strani popisani list, kateremu je paginator s črno tinto nadél številko 4. Na tem listu je napisana 64 verzov dolga pesem, katero spodaj objavljam.

Paginator Kastelec ni štel te pesmi med svojeróčno po Vodniku pisane, ker je pisava tega lista precej drugačna od pisave ostalih listov, pisanih od Vodnikove roke in z rdečo tinto zaznamovanih s številkami od 1 do 102. A če primerjamo ž njo pisavo starejših prepisov »Ilirije oživljene« in »Ilirije zveličane«, razvidimo s precejšnjo gotovostjo, da je tudi s črno tinto zaznamovan list 4. morala pisati ista roka, sevéda kakih 10 do 15 let poprej. Čim novejši so poleg vrst ali med vrstami stoječi popravki, tem bolj senjih pisava bliža poznejši Vodnikovi pisavi; da, poslednji popravki se gledé té kar nič ne ločijo od pisave na listih z rdeče zaznamovanimi številkami 1 do 102. V vsem rokopisu se mi ravno pisava naše pesmi zdi najstarejša. V tem mnenju me podpira tudi zeló samovoljna raba znamenja ϵ , katerega ni najti v vseh drugih pesmih Matičinega rokopisa. Vodnik se ga je bil iznebil že v »Pésmih na pokušino« iz leta 1806. Zgodilo se je to pač po vplivu Kopitarja, s katerim je pri Zoisu občeval. Znano je, kako je par let pozneje Kopitar v svoji slovnici na strani 133. in naslednjih ostro pisal proti patra Marka »repatemu ϵ (Schwänzel ϵ)«. Prepis pesmi in potemtakem tudi pesem sama je torej iz časa pred letom 1806. Da

pa ne sega že v prvo dobo Vodnikovega pesnikovanja, kaže nam vsebina njena: monolog je brez uspeha vasujočega Bohinjca. Misel, zložiti jo, je Vodniku pač pala v glavo šele po času, ko je prišel na Koprivnik v Bohinj; ali pa jo je tudi res na Koprivniku zložil in ne šele kesneje v Ljubljani (po l. 1796.), tega si s svojimi pomagali ne upam določiti.

Ker se pesem nahaja v rokopisu, po katerem sta Smolè in Levstik izdala Vodnikove pesmi, se moramo prašati, zakaj je ni niti Smolè niti Levstik vzprejel v svojo izdajo. Smolè jo je najbrž štel za narodno, in ker narodnih pesmi Vodnikovih on sploh ni objavil, zato je izpustil tudi to. Opomniti moram namreč, da prepis te pesmi kot narodne nahajamo tudi v Vrazovi ostalini XX. 46., torej med stvarmi, katere je Vrazu doposlala iz Ljubljane trojica Smolè, Prešeren, Kastelec; ista roka pa je ravno iz Vodnikovega rokopisa prepisala tudi nekaj drugih narodnih pesmi. Manj verjetno je to, da Smolè in Levstik pesmi zavoljo drugačne pisave nista štela za Vodnikovo, bolj mogoče pa napósled to, da se je njima zdelo v nji kaj preopolzlo. Pesem ima namreč to veliko napako, da je nekod prenejasna in v svojih izrazih premalo umljiva; bralec ne vé, kam pesnik méri. Vendar bi Vodniku delali krivico, če bi mu podtikali zató grd namen, ker pesem nam ni jasna; tako delaje bi morali n. pr. tudi Koseskemu ne malo pesmi krivo razlagati. Dalje je pomisliti, da je Vodnik v vseh svojih proizvodih popolnoma čist; ako med njegovimi narodnimi poskočnicami nahajamo nekaj zelo umazanih,¹⁾ za to ga kot nabiralca ni preostro soditi, saj jih gotovo ni mislil objaviti in zapisal jih je le v naglici z drugo, nekaj boljšo robo vred. Da pa je spodaj stojičo pesem mislil kedaj objaviti, to nam kažejo precej obilni popravki na navedenem listu, od katerih je seveda ločiti neke (Levstikove?), s svinčnikom v gajici pristavljene premembe.

Ta dosedaj neobjavljena pesem ni sicer Bog vé kako mojstersko delo — takih iščemo pri Vodniku zastonj — ali preveva jo vendar nekak narodni duh, krepka realnost in neka mladeniška čvrstost, ki jih pri našem pesniku ni vselej najti v tej meri. Dikcija je semtertje mršava in prisiljena; v nji se nam kaže omahovanje Vodnikovo v jezikovnem oziru in pa težnja njegova po posebnostih in novotarijah, katero mu za hrbtom sicer ali vendar tako bridko in ne po krivici očita Kopitar v prvem svojem pismu do Dobrovskega.

V Vodnikovem rokopisu je pesem brez naslova, v prepisu Vrazove ostaline pa ima naslov »Planšar«, kate-

¹⁾ katerih pa nima sedaj Matičin (prej Kastelčev) rokopis Vodnikovih pesmi! Jaz jih poznam iz Vrazove ostaline XVI. A.

rega ji pustimo. V spodaj stoječih, tekstu pridejanih kritičnih opomnjah pomeni B prepis Vrazove ostaline, B₁ pa popravke tega prepisa.

Planšar.

- Hej Mina, hej Mina
 Le hitro s' oglas'!
 Jezerska planina
 Sem pošle me vas.
- 5 Prid', lubca, les h' durmi,
 Ne prašaj, kaj bô:
 Vesêle to stur' mi,
 Govori z' mandò.
- 10 Ak' slamce preberaš,
 Só prazne želé;
 Ak' pesmi studeraš,
 Podvuči tud mê.
- Razloži po versti
 Narlepših en par:
 15 Okročic na persti
 Čigavi je dar;
- Kaj lubca obêta,
 Dêš' rada ne dà;
 Kam strela napêta,
 20 Kam serce pelâ. —
- Ah, Mina, kaj delaš?
 To vem, de ne spiš,
 Znabiti se kregaš,
 De gluho se striš!
- 25 Si jezik zgubila?
 Te zobčik bolí?
 Si piskrice vbila —
 Al kaj te skarbí?
- Če gori na jizbi
 30 Prekladaš blagò,
 Dol malo se izspi,
 Pa ne predrobno,
- De bo kaj pobrati
 Za miške mojé:
 35 Oluški kosmati,
 Pa zerna slatké! —
- Ah, Mina nesmilna!
 Nagajaš prevêč,
 Ta dražba je silna,
 40 Tu kreg je bodeč.
- Ne bodi tak' sitna,
 Oglasi se skór',
 Danica prehitna
 Po nebu gre gòr'.
- 45 Dve sami besêde,
 Le perstec pomol';
 Premisli, dò srede
 Ne bô me več dol'.
- Zaspanka tožliva,
 50 Kaj pošleš me dâm? —
 O Mina lažniva,
 Tajit' te nî sram?
- Pokaj bi tajila,
 K ne maraš zamê?
 55 Si druge zvolila,
 K' te boļ veselê.
- Dolinka porêdna,
 Prebračna ku zleg,
 Nis' hribovca vredna,
 60 De b' vergel te z' breg.
- Le bodi vesêla,
 Pozabim te rad,
 Strupeno te dela,
 K' je pičil te gad.

Tako slove pesem s poslednjimi popravami Vodnikovimi. Sprva pak je bilo tole drugači: 4] Me pošle sim vas — 5] les] sim — 8] Govori] Ohlad' se — 13] Razložil] Razlož' m' ih — 14] Narlepših] Tih lepših — 15] Okročic]

1. Kaj rinka, 2. Čigavi — 16] 1. Pomèni za 'n dar, 2. Je perstanec dar — 23 Znabiti] Al mor'dè — 24 De gluho] Kud gluho — 25 Si] Al s' — 27 Si] Al s' — 29 jizbi] jizpi — 31] 1. En mal se dol izspi, 2. Pomalo se izspi — 41 tak] tok — 45] En perst mi pomol' — 50 Kaj] Tok' — 55 Si] De s' — 59 hribovca] 1. rotarja, 2. lazarja, 3. laznika.

℔ ne piše *ç*, *l* in, ne gledé apostrofov, se od zgoranjega natiska razlikuje v tem: 4] Sem pošle (℔₁ pošlje) me v vás — 5 ljubca — 10 želje — 11 studeraš] primeraš — 12 Podvuči] Nauči — 12 me — 15, 16] Čigava na persti* Je kambica dar — 17—20] Ti verzi so v ℔ popolnoma izpuščeni — 24 gluha — 28 skerbí — 31 se izspi] ga izpi (℔₁ iz'spi) — 16 sladké — 38 Negajaš — 45] Dve same besede, ℔₁ Daj saj tri besede — 46] En perst mi pomol' — 47 do — 48 bo — 49 tožljiva — 50 ℔₁ pošlješ — 51 ℔₁ lažnjiva — 54 mé — 55 zvoljila, ℔₁ zvolila — 58 zlég — 60 'z.

